

Regimul habsburgic și mișcarea de emancipare politico-socială din Transilvania

1. Definiție

Școala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe concepția europeană iluministă, care a susținut latinitatea, vechimea, continuitatea românilor, emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

2. Instaurarea puterii austriece în Transilvania

- 1683 - în contextul respingerii asediului otoman asupra Vienei, Austria a trecut la o politică de extindere teritorială în direcția Dunării și a sud-estului Europei ⇒ 1683-1718 - habsburgii au eliberat teritoriul Ungariei medievale de sub controlul otoman și apoi l-au anexat;
- 1687-1688 - în Transilvania, s-a instaurat regimul habsburgic;
- 1691 - prin *Diploma Leopoldină* a fost precizat noul statut politic al Transilvaniei: stăpânirea otomană a fost înlocuită de suzeranitatea austriacă; s-a menținut autonomia Dietei (instituția reprezentativă provincială) și vechile legi; s-au păstrat privilegiile maghiarilor, sașilor și secuilor; s-a păstrat statutul de „*națiune tolerată*” pentru românii ortodocși; conducerea provinciei de către un guvernator numit de împăratul austriac;
- 15 iunie 1703-1 mai 1711 - Războiul Curuților: instaurarea dominației austriece a întâmpinat rezistența unei părți a nobilimii maghiare, condusă de principele Francisc al II-lea Rackoczi (1703-1711), care a dorit să restaureze independența Ungariei ⇒ înfrângerea răscoalei antihabsburgice.

3. Biserica Greco-Catolică (Unită cu Roma)

- 1692-1698 - cu scopul consolidării stăpânirii habsburgice în Transilvania, s-a trecut la organizarea Bisericii Greco-Catolice (Unite cu Roma), prin atragerea unei părți a românilor ortodocși la catolicism;
- 1692 - printr-o patentă imperială s-a promis clerului ortodox scutiri și privilegii, cu o singură condiție: unirea cu Biserica Romei;
- 1697 - mitropolitul Teofil, în fruntea unei părți a clerului ortodox, a acceptat unirea religioasă;
- 1698 - în cadrul Sinodului de la Alba-Iulia, mitropolitul Atanasie Anghel și alți 38 de protopopi au aderat la noua confesiune greco-catolică;
- concesiile făcute de autoritățile habsburgice clerului ortodox: acceptarea supremației Papei de la Roma, trei modificări dogmatice, iar ritualul și calendarul au rămas cele ale Bisericii Ortodoxe;
- consecințele apariției confesiunii Unite cu Roma: ruptură religioasă între românii ortodocși și cei greco-catolici, aceștia din urmă au devenit exponenții mișcării de emancipare națională a românilor transilvăneni, conducătorul luptei fiind episcopul greco-catolic (unit) Ioan Inochentie Micu-Klein (1692-1768);
- 1744 - Ioan Inochentie Micu-Klein a redactat memoriul *Supplex Libellus* (din limba latină: „*Petiția*”), un document ce a cuprins argumente de ordin natural și istoric, care s-au dorit a fi la baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania și reprezentarea acestora în Dietă, rămas însă fără răspuns din partea autorităților imperiale ⇒ exilul episcopului greco-catolic la Roma.

4. Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

- domniile liderilor austrieци Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790) au fost marcate de reforme ce au vizat sistemul social, cultural, administrativ și religios:
 - a. 1759 - a fost înființată Mitropolia Ortodoxă Română;
 - b. 1765 - Transilvania a devenit Mare Principat, păstrându-și autonomia în cadrul Austriei;

- c. 1777 - a fost emis actul *Ratio Educationis* prin care a fost reorganizat învățământul, ceea ce a permis multor români accesul la educație;
- d. 1781 - prin edictul de toleranță religioasă confesiunea ortodoxă a devenit una legală.
- 1784-1785 - agravarea obligațiilor țărănimii aservite față de nobili și abuzurile acestora și nemulțumirea stârnită de neaplicarea reformelor imperiale în Transilvania, au dus la izbucnirea unei mari răscoale țărănești;
 - 1784 - în Munții Apuseni, a izbucnit o răscoală condusă de Horea (Vasile Ursu Nicola), Cloșca (Ion Oargă) și Crișan (Marcu Giurgiu);
 - Horea a fost trimis la Viena, la Iosif al II-lea pentru a cere dreptate, dar aici s-a lovit de indiferența nobililor maghiari;
 - 28 octombrie 1784 - la Deva, Horea a declanșat răscoala, momentul culminant fiind atacul asupra cetății omonime;
 - 7 decembrie 1784 - la Mihăileni, după câteva confruntări victorioase, răsculații au fost înfrânți în mod decisiv;
 - februarie 1785 - la Alba Iulia, Horea, Cloșca și Crișan au fost închiși ⇒ 28 februarie 1785
 - Crișan s-a spânzurat în închisoare, iar Horea și Cloșca au fost executați prin frângere cu roata;
 - 1785 - deși răscoala a fost înfrântă, Iosif al II-lea a impus desființarea legării de glie și acordarea libertății de strămutare pentru țărănimea dependentă din Transilvania.

5. Școala Ardeleană

- secolul al XVIII-lea - mișcarea națională românească din Transilvania a fost reprezentată de Școala Ardeleană;
- membri de seamă ai Școlii Ardelene au fost următorii: Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu;
- 1791-1792 - a fost redactat cel mai important program politic modern al românilor din Transilvania, *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* (din limba latină: „*Petiția poporului român din Transilvania*”), ce a revendicat cunoașterea și respectarea drepturilor naționale, înlăturarea denumirii de „*națiune tolerată*” pentru românii transilvăneni și egalitatea în drepturi cu celelalte populații ale provinciei;
- 1825 - apariția principalei opere a Școlii Ardelene, *Lexiconul de la Buda*, primul dicționar cvadrilingv al limbii române (româno-latino-maghiaro-german).

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=YoR8DxWZ3RQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=5Rk5-AQX5AU>

<https://www.youtube.com/watch?v=f5JMuqY9Efc>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.